

Da City of London jobbet for brexit

Autoritær finans.

Siden folkeavstemningen i 2016, har brexit ofte blitt framstilt som et resultat av uheldige sammenfall. Men utmeldingen passer som hånd i hanske for en del av den britiske finanssektoren.

MARLÈNE BENQUET OG THÉO BOURGERON
Sosiologer.

Morgenen 24. juni 2016 våknet verden til at 51,9 prosent av britene hadde svart *leave* på spørsmålet: «Bør Storbritannia bli værende i EU eller forlate unionen?» For mange kom resultatet som en overraskelse: Mektige City of London, som så ofte får viljen sin, syntes å ha vært enstemmig for *remain*, å bli i EU. Hva hadde skjedd? Hadde ikke Europas innflytelsesrike finansledere nok midler til å gjøre seg hørt i et spørsmål som direkte angikk deres framtid?

Citys demonstrative og høylytte kampanje for *remain* dekket over en annen, mer diskret, men like massiv kampanje. I dataene den britiske valgkommisjonen har publisert, finnes det tre tydelige spor etter den. For det første var nesten to tredjedeler av finanssektorens investeringer i folkeavstemningen til støtte for *leave*, mens godt under halvparten av industrisektorens investeringer gikk til denne siden. For det andre kom 57 prosent av inntektene til *leave*-kampanjen fra finanssektoren, mens den bare sørget for 36 prosent av inntektene til *remain*-kampanjen. Og for det tredje stilte to ulike grupper finansaktører seg på hver sin side i spørsmålet om utmelding.

På den ene siden finner vi aktørene i det vi kan kalle primærfinansialisering, det vil si tradisjonelle finansaktører som banker, forsikringsselskaper, konsultantselskaper, kommunikasjons- og informasjonsselskaper, meglerhus, valutabyråer og institusjonelle investeringsfond (inkludert pensjonsfond), hvor kapitalakkumulasjonen er knyttet til forvaltning av formue som blir investert for en kort tid på aksjemarkedene. I denne

forretningsmodellen tar ikke aktørene kontroll over selskapene de kjøper aksjer i. De er hovedsakelig passive eiere og overlater styringen til selskapets ledere. På den andre siden finner vi aktørene i det vi kan kalle sekundærfinansialiseringen, det vil si alternativ kapitalforvaltning, aktive eierfond og hedgefond. Disse henter inn privat kapital som de investerer litt mer langsiktig i ikke-børsnoterte selskaper som de tar kontroll over. Forvaltningsmåten deres er alternativ i den forstand at den er relativt avskåret fra finansmarkedene, fordi de investerer ikke-børsnoterte selskaper eller i de mest risikofylte delene av aksjemarkedet. Oversikten over finansene til de to valgkampanjene viser at *remain* hovedsakelig fikk bidrag fra den første gruppen finansaktører, mens *leave* fikk fra den andre (opptil 94 prosent av totalen).

STØRRE RISIKO I EU

Kritiske forskere kaller ofte EU-regelverket for en grunnlovsfesting av nyliberalisme, hvor folkesuvereniteten settes til side til fordel for de europeiske finanssektorene, men det var åpenbart ikke nok for aktørene i sekundærfinansialiseringen. De håper at de utenfor EU vil få frie tøyler til å investere som de vil uten innblanding fra Brussel.

I mai 2016 fortalte økonomen Savvas Savouri fra Toscafund Asset Management til den franske avisen Le Monde at han var «lei av retorikken mot brexit», som han mente var dominerende før folkeavstemningen. «Alle disse truslene klinger hult i mine ører», sa han. «Vi har investert en halv milliard pund i eiendom og virksomheter i Storbritannia. Hvis vi var bekymret

for de økonomiske konsekvensene av en britisk utmelding, ville vi sagt det. Brexit representerer snarere en gylden mulighet.» Han mente at det på sikt var en større økonomisk risiko forbundet med å bli værende i EU enn å forlate unionen.

Finansfolkene drømmer om at London skal bli et globalt Singapore.»
MARC FIORENTINO, BANKDIREKTØR

Det samme mente Roger Bootle, grunnlegger av Capital Economics og ukentlig spaltist i Daily Telegraph: «Å forlate EU betyr å åpne seg for verden. Se på de katastrofale økonomiske resultatene i Europa de siste to tiårene sammenlignet med oss, USA eller resten av verden.» Bootle var en av de uavhengige økonomene i Economists for Brexit (nå kalt Economists for Free Trade), som kritiserte EU for å pålegge den britiske økonomien unødvendige kostnader og restriksjoner, og så brexit som en forutsetning for mer økonomisk avregulering i hjemlandet.

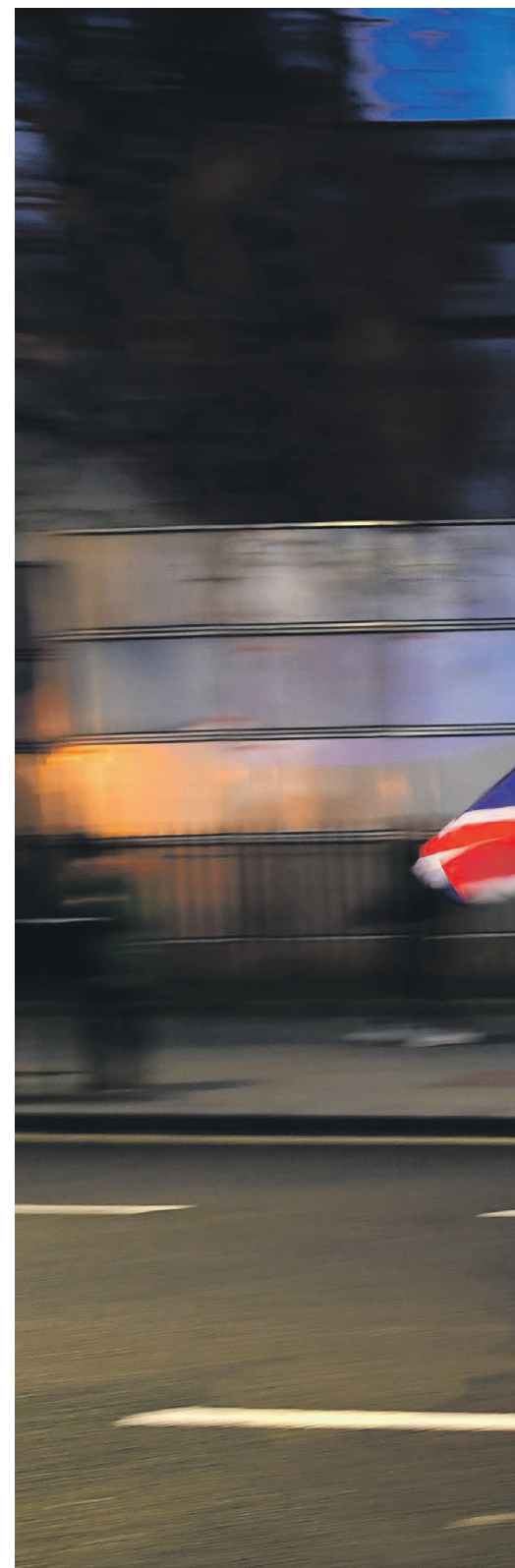
Her ser vi konturene av prosjektet til finansfolkene som var for brexit, nemlig å forvandle London til et slags skatteparadis. Bankdirektør og tidligere trader Marc Fiorentino forklarer: «Finansfolkene drømmer om at London skal bli et globalt Singapore, et område helt fritt for restriktiv EU-regulering, der alle framvoksende økonomiske og finansielle makter kan handle fritt og mer og mindre lovlig, det vil si et stort skatteparadis.» Et prosjekt

den britiske pressen kaller «Singapore-on-Thames».

Som et tegn i tiden fikk folk fra den nye finansene flere ministerposter etter at Boris Johnson tok over som statsminister i 2019. Den tradisjonelle finanssektoren fikk også flere ministre, slik den har hatt i snart tretti år, blant andre næringsminister Andrea Leadsom, som kom fra jobben som investeringsdirektør i Barclays, og finansminister Sajid Javid, som kom fra Deutsche Bank. Men nå konkurrerte de med talsfolkene til den nye finansene. Eiendomsfondsforvalteren Richard Tice ble valgt inn i EU-parlamentet i 2019, og samme år ble denne tidligere lederen for gruppen Leave Means Leave utnevnt til leder for Brexitpartiet av Nigel Farage. Johnson utnevnte også Jacob Rees-Mogg, som var med på å starte hedgefondet Somerset Capital Management, til leder av Underhuset. I februar i fjor ble finansminister Javid dessuten erstattet av Rishi Sunak, tidligere forvalter i hedgefondet The Children's Investment Fund Management.

ULIK ETIKK

Brexit-prosjektet er ikke så mye inspirert av de nyliberale ideene som ligger til grunn for EU som av libertarianismen. Libertarianismen kan defineres som en økonomisk doktrine som vil begrense enhver statlig innblanding utover å sikre privat eiendom mot kollektivism eller statlig styring. Dette grunnsynet gjelder også for forhold mellom land, hvor isolasjonisme er idealet, men ikke proteksjonisme. Motstanden mot all statlig regulering betyr også at libertarianerne er imot all institusjonalisering av mellomstatlige

Brexit-tilhengere på Parliament Square i London 31. januar i fjor, da Storbritannia formelt forlot EU.

FOTO: DANIEL LEAL-OLIVAS, AFP / NTB.

forhold. Forholdet mellom land angår bare partene selv og handelsavtalene de inngår ut fra sine økonomiske interesser.

Libertarianismen ser en fullstendig avregulert kapitalisme som det eneste akseptable samfunnssystemet, et system hvor individets rettigheter står i sentrum, og hvor all tvang i sosiale relasjoner er forbudt. Det libertarianske samfunnet skal fullt og helt baseres på individets moralske, politiske og økonomiske suverenitet. Chris Hattingh fra Free Market Foundation, en libertariansk tenketank startet i 1975, skrev i desember 2019: «Å gi folk frihet til å drive med handel er radikalt. Å la nye virksomheter blomstre, frigjort fra all regulering, er radikalt. Å anerkjenne folk som forskjellige individer som er i stand til å søke sin egen lykke slik de selv definerer den, er radikalt.»¹

Som den kanadiske økonomen Gilles Dostaler påpeker, vil libertarianerne redusere statens rolle langt mer drastisk enn nyliberalistene: «De mener at staten ikke bare må fratas ansvaret for skolevesenet og deler av infrastrukturen, som transport, men også sentrale myndighetsfunksjoner. Milton Friedmans sønn David vil privatisere politiet, rettsvesenet og forsvaret. Anarkokapitalistene ønsker å utsette staten fullstendig med privatisering av alle statens funksjoner, inkludert de Adam Smith mente den måtte beholde: hæren, politiet og rettsvesenet.»²

Libertarianismen hevder ikke at det finnes en systematisk sammenheng mellom individuelle handlinger og en form for allmenngode. Den smithianske liberalismen så allmenninteresse som et aggregat av individuelle interesser innenfor rammene satt av lover demokratisk bestemt

av suverene individer. Nyliberalismen til Friedman, Friedrich Hayek og Ludwig von Mises beholdt allmenngodet som horisont for sin økonomiske doktrine: De forsvarte privateiendommen og friheten til å tjene seg rik med at det ville føre til en generell økning i rikdom, og dermed løfte hele samfunnet.

Brexit-prosjektet er mer inspirert av libertarianisme enn nyliberalisme.

Libertarianismen har en helt annen etisk tilnærming til frihet som ikke bryr seg om allmenngodet: Det er ifølge den både riktig og ønskelig å sette frihet foran alt annet, uavhengig av konsekvensene. Libertarianismens forsvar av laissez-faire-kapitalismen hviler på ideen om at det er det eneste økonomiske systemet som er forenlig med en libertariansk etikk, og ikke at kapitalismen genererer mer rikdom enn andre produksjonsmåter. I motsetning til liberalistenes og nyliberalistenes konsekvensetiske syn på frihet, har libertarianerne en pliktetisk tilnærming: Friheten til å akkumulere kapital blir et mål i seg selv.

UINTERESSERT I DEMOKRATI?

Det politiske regimet aktørene i den nye finansens ønsker, er økonomisk libertariansk, men politisk autoritært. De er imot enhver form for omfordeling for å sikre befolkningen grunnleggende eksistensbetingelser (helse, utdanning, beskyttelse).

Samtidig er undertrykking av sosiale bevegelser og innskrenking av offentlige friheter, især økt kontroll med bevegelser og ytringer, den foretrukne metoden for å skape dette idealsamfunnet. Denne autoritære politikken er bare tilsynelatende motstridende med den libertarianske ideologien. Om den ikke inngår i libertarianismens grunnprinsipper, er den den praktiske konsekvensen. Uten noen systematisk rettferdiggjøring og mekanismer for materiell omfordeling som kan kompensere for sosiale ulikheter og utarming av en større del av befolkningen, blir rå makt den eneste måten å regulere samfunnet på. Offentlige friheter blir ofret for å bevare den viktigste friheten, nemlig friheten til å eie og akkumulere.

På 2010-tallet ble disse ideene spredt gjennom en gruppe tenketanker som ofte blir kalt Tufton Street, etter gata i Westminster i London de fleste av dem holder til i. Mellom nummer 55 og 57 i denne gata finner vi Adam Smith Institute, TaxPayers' Alliance, Leave Means Leave, Global Warming Policy Foundation, Center for Policy Studies og Institute for Economic Affairs. Disse tenketankene får midler fra den nye finansens og andre allierte sektorer (som byggebransjen, fossil energi og tobakksindustrien). Nettverket er ikke begrenset til Storbritannia: Tufton Street inngår i det transatlantiske Atlas Network.³ De fire hundre tenketankene i dette nettverket danner et eget politisk univers, definert av libertarianisme og båndene til både den amerikanske «alternative» høyresiden (*alt-right*) og konservative brexit-tilhengere i Storbritannia. Ideene deres sammenfaller med det politiske prosjektet til den nye finansens: libertarianisme, videreføring av

Margaret Thatchers politikk, EU-motstand, styrking av NATO, autoritær politikk og klimaskepsis.

Denne nye finansens talspersoner synes ikke lenger å se demokrati som en forutsetning for å styre samfunnet. Dermed motsier de den marxistiske ideen om at demokrati er den styringsformen som er mest egnet for borgerlig dominans. En sentral årsak er at disse nye samfunnstoppenes makt ikke trues av en konkurrerende elite. På begynnelsen av 1800-tallet var det avgjørende for det framvoksende borgerskapet å skaffe seg en annen legitimitet enn blodsband for å utfordre føydalherrene og aristokratene, som fortsatt var populære på deler av landsbygda. Borgerskapet måtte kjempe mot at landaristokratiet og bondestanden på ny dannet en interessekoalisjon lik den som hadde hersket i nesten tusen år. I denne situasjonen fant den borgerlige revolusjonen støtte i gjenoppfinnelsen av demokratiet basert på ideen om et suverent folk. Har borgerskapet fortsatt noen interesse av demokratiet når det ikke lenger blir utfordret, verken av en adel eller av sosialisme?

Oversatt av redaksjonen.

Denne teksten er et redigert utdrag fra *La Finance autoritaire. Vers la fin du néolibéralisme*, Raisons d'agir, Paris, 2021.

¹ Chris Hattingh, «South Africa needs a radical solution: capitalism», City Press, Johannesburg, 26. oktober 2018, News24.com.

² Gilles Dostaler, «Capitalisme et libéralisme économique», i Renaud Charatoire (red.), *Dix questions sur le capitalisme aujourd'hui*, Éditions Sciences Humaines, Auxerre, 2014.

³ Norske Civita er også med i dette nettverket.